

Defensa dels mèrits del doctorand a càrrec del doctor Bernat Sureda Garcia

Uomo universale, jesuïta atípic, savi humanista, són alguns dels qualificatius que s'han fet servir per descriure el doctor Miquel Batllori, a qui avui retem homenatge reconeixent el seu mestratge i donant-li solemne acollida en aquest claustre.

L'ampli ventall de ciències socials que han fruit de l'aportació del doctor Batllori feia possible que alguns dels que sou aquí haguéssiu lloat les seves obra i personalitat amb més mèrits que els meus. Tan sols la meva condició de membre del Consell Executiu de la nostra universitat i la meva dedicació d'afecionat per la història han fet que recaigués en mi aquesta honrosa, però immerescuda, tasca. Miquel Batllori i Munné va néixer el 1909 a Barcelona, a la plaça de Catalunya mateix. Fill d'Antoni Maria Batllori de Orovio, d'ascendència bascocatalana, i de Paula Munné de Escariza, natural de Cuba. Des dels orígens de la seva vida va tenir doncs aquesta variada influència de cultures que es deixarà traduir al llarg de la seva obra. La seva infantesa va transcórrer en un clima familiar ric en inquietuds culturals i estètiques, com també en ideals cívics. El doctor Batllori mateix ha recordat en diverses ocasions com el seu pare, llicenciat en Filosofia i Lletres i dedicat a les ocupacions industrials, desvetllà en els seus fills l'amor a les arts plàstiques i l'interès per la cultura humanística, mentre alhora els inculcava el valor del treball. Els anys de la primera dictadura, va cursar Filosofia i Lletres i Dret a la Universitat de Barcelona. Però el cau en el qual entrà en contacte amb la literatura i la cultura catalanes va ser la Biblioteca de Catalunya, que aleshores dirigia Jordi Rubió, que era també el seu professor de literatura a la Universitat. Batllori ha recordat, en algunes ocasions, aquells anys de la Dictadura, en què de forma quasi clandestina, a les sales de la Biblioteca de Catalunya o a través de les obres de l'editorial Barcino, va descobrir la bellesa de la prosa de Lluï.

El 1928 el doctor Batllori ingressà a la Companyia de Jesús, inicià la formació sacerdotal a Catalunya i més tard —quan la Companyia és dissolta a Espanya— es traslladà, per continuar els estudis, a Itàlia. Per aquesta època, als arxius italians, va començar a descobrir els rastres de la influència que sobre la cultura europea tingueren Ramon Llull i Arnau de Vilanova, dos dels clàssics medievals de la llengua catalana que més influència internacional han tingut, i als quals el doctor Batllori ha dedicat nombrosos estudis.

De retorn a Espanya, el 1939, es llicencia en Teologia i l'any següent és ordenat sacerdot a Barcelona. El 1941 es trasllada a Mallorca per fer de professor al col·legi de Montision de Palma, on resta fins al 1947. Una agradabilíssima nit de tardor que ens reunírem amb ell uns amics entorn a la taula de sopar, vaig poder assaborir la seva descripció dels records d'aquella època que va passar a l'illa, dels quals el doctor Batllori ens parlarà a la seva lliçó. Aquell vespre, parlant dels seus amics mallorquins dels anys quaranta, el doctor Batllori es va mostrar com un finíssim analista i observador de la societat mallorquina d'aquella època.

El 1947 el doctor Batllori es trasllada un altre cop a Itàlia, país en què ha desenvolupat especialment la seva tasca docent i de recerca.

L'amplitud de l'obra del doctor Batllori —més de mil referències bibliogràfiques— i l'ampli ventall de temes tractats —els seus escrits abasten temes que van des de l'Edat Mitjana fins al segle XX—, fan impossible un repàs, encara que fos breu, de tota la seva producció. Cal recordar, per la proximitat a nosaltres, els estudis sobre la influència dels mallorquins al Concili de Trento, els treballs de la Il·lustració a Mallorca a través del cardenal Despuig i el pare Bartomeu Pou i les anàlisis de l'obra de diversos autors d'aquestes illes, com Nadal, Juníper Serra, Costa i Llobera o Quadrado, entre altres. Especial referència mereixen els seus estudis sobre Ramon Llull. Batllori ha aprofundit àmpliament en la significació espiritual, filosòfica, filològica i històrica del nostre beat i sobretot ha desvetllat els camins de la seva influència europea. La tasca de difusió de l'obra del més universal del nostre compatriotes ha pres forma en innombrables estudis, en la publicació d'antologies dels seus escrits i en els prelegs de diverses obres de Llull. El doctor Batllori, a l'hora d'aproximar-se als escrits de Ramon Llull, conjumina la claredat expositiva amb la capacitat sintètica i amb una rigorosa metodologia de recerca, fonent l'anàlisi filològica, la reflexió filosòfica i la crítica literària en una magnífica i elaborada construcció històrica.

D'aquesta manera ens fa veure que la gran troballa lul·liana va ser «assumir una forma oriental per a una doctrina essencialment cristiana»; ens demostra que Lluís és un punt de referència que ha mancomanat, al llarg dels segles, totes les terres de llengua i cultura catalanes, o ens subratlla i mostra la dimensió estètica de Lluís, del qual diu que és «un artista del verb, en el seu doble sentit de logos ideal i de la seva plasmació expressiva i poètica».

Juntament amb els estudis sobre Ramon Lluís, el doctor Batllori s'ha interessat per l'aportació d'Arnau de Vilanova, una altra de les figures cardinals de la influència de la cultura catalana a Europa, que considera, amb Lluís, l'escriptor català més influent a l'Europa de l'època, influència que supera la d'altres escriptors com Bernat Metge, Ausiàs March o Ramon Muntaner.

El pare Batllori ha estat també un esplèndid historiador de la Companyia de Jesús i de la seva labor tant a Europa com a Amèrica. Avalen aquesta afirmació obres com *La cultura hispano-italiana de los jesuitas expulsos: Españoles, hispano-americanos-filipinos 1767-1814* i *Cultura e Finanze: Studi sulla storia dei gesuiti da S. Ignazio al Vaticano II*, entre altres. El doctor Batllori ha destacat essencialment la importància que varen tenir, al segle XVIII, els exiliats de la Companyia que arribaven a Itàlia i ha remarcat que entre tots ells tenien especial importància els grups de llengua catalana i els mexicans. Gairebé la meitat de les obres d'importància produïdes en aquella època es deuen a aquests dos grups. Fou precisament l'estudi dels grups jesuïtes hispanoamericans a Itàlia durant el segle XVIII el que li féu encetar un altre tema cabdal dins la seva historiografia. Es tracta de l'estudi de la problemàtica de la pre-independència i la independència d'Iberoamèrica.

La producció historiogràfica del doctor Batllori abasta també altres temàtiques encara no esmentades, com ara estudis sobre Gracián, Finestres, Lluís Vives, els erasmistes, la relació entre l'Església i l'Estat a l'època de la Segona República i molts altres.

Al llarg de la seva obra el doctor Batllori es mostra com un gran historiador de la cultura, però la seva mestria en aquest camp no implica que el treball respongui a un enfocament particular i limitat del passat. Batllori fa una història de la Cultura amb lletres majúscules i demostra una clara vocació de totalitat, que ha de ser sempre l'horitzó de l'historiador. El seu concepte del que és la cultura des del punt de vista històric comporta una construcció integradora del reflex que tenen, en la consciència cultural de cada època, les distintes dimensions de l'existència humana. Una cultura que, com ell ha afirmat, «no ha d'estar eradicada de la terra, de l'humus que l'ha produïda i reencarnada». El doctor Batllori ha sabut descobrir a través de la història i fent ciència històrica alguns dels signes de la nostra identitat cultural. Uns signes d'identitat representats per la cultura i la llengua de Ramon Lluís i d'Arnau de Vilanova, uns significants col·lectius que, ininterrompudament, s'han fos al llarg de segles en el marc més ampli de la cultura europea.

Miquel Batllori ens ha ensenyat també que per fer història cultural, per fer història sense qualificatius, és necessari el que l'historiador Edward Carr denominava la «comprensió imaginativa» de les idees i dels actes del passat. Una comprensió imaginativa que no ha d'implicar necessàriament acord amb aquestes idees i actes, però que sí ha d'implicar una gran dosi de tolerància i de respecte envers els nostres conciutadans del passat. Ja Gregorio Marañón, al discurs de benvinguda a Miquel Batllori a la Real Academia de la Historia el 1958, destacava aquest exercici de tolerància, comprensió i respecte que tradueixen els estudis del doctor Batllori.

El mètode de recerca històrica del doctor Batllori té molt del rigor i la seriositat del positivisme, però la seva inquietud intel·lectual i la seva profunda reflexió filosòfica sobre el passat el duen a rebutjar la idea que la tasca de l'historiador és inventariar esdeveniments. Ell no defuig el diàleg històric, el diàleg entre el present i el passat: «Sempre he entès la història —ens ha dit en alguna ocasió— com un condicionant del present: en un doble sentit; la història passada condiciona el temps present, i el temps present condiciona la manera actual de veure la història». Estic ben segur que el doctor Batllori creu que conèixer la història ens farà més conscients de les nostres limitacions, però també més lliures per encarar el futur.

La labor del doctor Batllori ha rebut des de fa anys un nombre important de reconeixements i honors, com per exemple, el doctorat honoris causa per la Universitat de València, per la Facultat de Teologia de Barcelona i per la Universitat d'Educació a Distància, el Premi Nacional d'Història, la Creu de Sant Jordi, la Gran Cruz de Alfonso X el Sabio, la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya, el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el premi Sanchis Guarner del Govern valencià, entre altres.

Per acabar, voldria comparar la tasca del doctor Batllori amb el pi, amb els pins de la nostra terra, amb el pi que ell ha plantat aquest matí, amb el pi del qual Costa i Llobera ens ha deixat tan bell record. L'obra de qui avui homenatjam ens mostra que, com el pi, les arrels d'una cultura s'endinsen en el temps i en l'espai, i és el permanent flux de saba d'aquestes arrels el que fa possible que el tronc s'enlairi i el fullam i el ramatge s'estenguin. Doctor Miquel Batllori, benvingut a aquesta casa, a la vostra casa a partir d'ara. De la mateixa manera que el pi que heu sembrat creixerà i ens obsequiarà amb aquella «eterna primavera» de la qual parlava Costa i Llobera, també la vostra obra ens servirà d'exemple i de lliçó.